

In gesprek met Michiel Baud

‘Je zit wel eens op de fiets en dan denk je na.’

Michiel, een belangrijke reden waarom ik jou bij dit illustere gezelschap heb gevraagd, is dat je leiding geeft aan een voor onze begrippen vrij groot onderzoeks/onderwijs instituut. Misschien is het interessant om daar in eerste instantie op in te gaan, het CEDLA. Wat is het CEDLA en wat doet het?

Laat ik beginnen uit te leggen wat het CEDLA (Centrum voor Studie en Documentatie van Latijns Amerika) is, want daar is nogal eens wat misverstand over. Het is een interuniversitair instituut dat inmiddels bijna veertig jaar geleden is opgericht door een aantal geïnteresseerden van verschillende universiteiten in Nederland.

De basis van de oprichting was de bibliotheek. Er was behoefte aan een goede gespecialiseerde bibliotheek over Latijns Amerika. De universiteiten realiseerden zich dat ze dat niet allemaal apart konden doen en hebben de handen ineen geslagen om één onderzoeksinstituut op te richten waarvan de bibliotheek een belangrijk onderdeel is. Dat is nog steeds zo. Onze bibliotheek staat, omdat wij een interuniversitair instituut zijn, open voor alle onderzoekers van deelnemende instellingen, studenten en medewerkers en wordt ook veel gebruikt door buitenlandse onderzoekers; ook uit Latijns Amerika. Op dit moment hebben we iets van 75.000 titels en ik denk dat we na de bibliotheek van Berlijn, die heel groot is, in Europa op een goede tweede plaats komen.

Het CEDLA wordt bestuurd op afstand door een algemeen bestuur waarin alle deelnemende universiteiten een vertegenwoordiging hebben. Penvoerder is de Universiteit van Amsterdam, al meer dan twintig jaar. Vaak worden wij — ten onrechte — gezien als een onderdeel van de Universiteit van Amsterdam. We zijn natuurlijk op een heel aantal terreinen sterk gelieerd aan die universitaire organisatie, maar het interuniversitaire karakter maakt toch wel heel duidelijk het unieke uit van ons instituut. Wij geven onderwijs dat toegankelijk is voor alle studenten van heel Nederland, die kunnen bij ons

gratis onderwijs volgen. We geven lezingen. We organiseren workshops; vaak in samenwerking met andere instellingen.

Het CEDLA is ook opgezet als een multidisciplinair instituut. Het was in het verleden heel duidelijk de bedoeling dat alle belangrijke sociale wetenschappen binnen die disciplines vertegenwoordigd zouden zijn; daaronder werden dan ook geschiedenis en economie begrepen. Doordat de kosten van personeel geen gelijke tred houden met de inkomsten, is daar wel iets aan gesleuteld de laatste jaren, maar nog steeds is het zo dat we proberen die disciplinaire verscheidenheid gestalte te geven in de vorm van verschillende onderzoekers. De laatste tijd doen we dat ook door onderzoeksprojecten aan te vragen en daarmee dus extra expertise binnen te halen.

Wat is de precieze doelstelling van het instituut?

Doelstelling is onderzoek en documentatie van Latijns Amerika. Oorspronkelijk was het onderwijs, wat nu toch een belangrijk element is geworden, niet in de missie opgenomen. Dat is geleidelijk aan gekomen vooral ook — en ik ben zelf ook van mening dat dat een terechte gedachte is — omdat onderzoek in een totaal onderwijsloze omgeving vaak tot steriele onderzoekspraktijken leidt. Ons onderwijs is dus onderdeel van een dynamisch onderzoeksklimaat. In de jaren zeventig van de vorige eeuw is het CEDLA met onderwijs begonnen en dat is steeds meer uitgebreid. We geven nu inleidende cursussen, we geven een aantal cursussen voor gevorderden en sinds drie jaar, sinds de *Bologna-akkoorden*, hebben wij ook een eigen mastersprogramma, dat zich richt op een kleine groep mensen die zich wil specialiseren in Latijns Amerika in een masterscontext. Dus de missie is nu: onderzoek, documentatie, bibliotheek en onderwijs.

34

Maakt geschiedenis een substantieel onderdeel uit van de specialismen die de mensen hebben of zijn het hoofdzakelijk toch sociale wetenschappers?

Nee, geschiedenis is belangrijk. De bedoeling is altijd geweest dat er één historicus was. Dat was Arij Ouweneel. Met mijn benoeming is de geschiedenis wel wat versterkt. Zoals je weet, van huis uit ben ik historicus. In het onderzoeksprogramma heeft geschiedenis een heel belangrijke plaats. Waar we wel eens enigszins zorgelijk over spreken, is dat de studenten die we krijgen eigenlijk heel weinig uit de geschiedenisopleidingen komen. We krijgen van overal, van antropologie, van geografie, van ontwikkelingsstudies, uit het hele land krijgen we studenten, maar mensen die van geschiedenis komen, zijn er bij ons mondjesmaat.

Wat is het gewicht van met name de economische en sociale geschiedenis in jullie programma?

Je zou kunnen zeggen dat de niet-westerse geschiedenis in het algemeen sterk de neiging heeft om te leunen tegen sociale en politieke antropologie. Vaak wordt historisch onderzoek gekoppeld aan veldwerk. Maar terug naar de vraag. Je kunt zeggen dat de economische geschiedenis eigenlijk bij ons afwezig is, behalve bij economie waar dat af en toe ook in het onderwijs naar voren komt. Sociale geschiedenis is de kern van de manier waarop wij geschiedenis beoefenen.

In hoeverre wijkt dit dan af van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) of lijkt het juist heel erg op elkaar?

Als instituut heeft het CEDLA heel goede verhoudingen met het IISG; dat is versterkt sinds ik benoemd ben tot directeur. Dat is vijf jaar geleden. Ik zat toen al in de redactie van de *International Review of Social History* van het IISG. Ik heb zelf altijd sterk gepleit binnen het IISG voor belangstelling voor Latijns Amerika, omdat je merkt dat er in Latijns Amerika heel veel historici zijn die zich met vakbonden en sociale bewegingen bezighouden, maar die van Nederland eigenlijk niks kennen behalve het archief van het IISG. En ik heb het altijd jammer gevonden dat in het huidige collectiebeleid daar geen speciale follow up aan wordt gegeven en dat vindt men bij het IISG ook wel jammer, maar dat is een geldkwestie. We hebben nu op documentatie, op het gebied van de bibliotheken een hele goede samenwerking, in die zin dat we vaak boeken die dubbel zijn of die we uit schenkingen krijgen — de dubletten —, dat we die aan het IISG geven dat daar geen geld voor heeft. Wat betreft het onderzoek, heeft het IISG natuurlijk die *Global Labour History* dat is daar de grote thematiek. Ik denk dat je zou kunnen zeggen dat met name mijn eigen onderzoek daar, nou ja, daar niet een onderdeel van vormt, maar een mooie component van is en ik word vaak ook betrokken bij dingen die zij doen ten aanzien van Latijns Amerika.

35

Hoe ben je bij het CEDLA terechtgekomen?

Ik heb geschiedenis gestudeerd in Groningen. Ik ben afgestudeerd bij Kossmann, maar was eigenlijk al de laatste jaren uit Groningen vertrokken en woonde toen in Amsterdam. Via de begeleiding van de onlangs overleden professor Hoetink uit Utrecht, antropoloog, was ik op de Dominicaanse Republiek terechtgekomen. Daar heb ik toen mijn doctoraalscriptie over geschreven. Hoewel die met name door Hoetink is beoordeeld en begeleid, heeft hij uiteindelijk geleid tot mijn diploma in Groningen. Daarna heb ik twee jaar aan de Vrije Universiteit gewerkt, waar ik Peter Boomgaard verving, die aan een project ergens anders deelnam. Vervolgens heb ik zo'n

dertien jaar in Rotterdam gewerkt bij de opleiding Maatschappijgeschiedenis die juist ook het niet-westerse als geïntegreerd onderdeel van de geschiedenisstudie heeft willen propageren.

Dat is een hele belangrijke tijd voor mijn eigen ontwikkeling geweest, omdat daar heel veel van de vragen van de historici die zich met de niet-westerse wereld bezighouden werden bediscussieerd. Ik ben toen ik daar werkte gepromoveerd, in Utrecht, bij Hoetink en Peter Geschiere. De thematiek van het proefschrift zou je sociaal-economische geschiedenis kunnen noemen, maar meer sociaal dan economisch. Toen ik mijn scriptie aan het voorbereiden was, ben ik twee jaar kandidaatsassistent geweest op het CEDLA. Dat was dus mijn eerste werkervaring daar. Elke Latijns Amerikanist komt er onontkoombaar terecht. Ook ik heb me altijd sterk met het CEDLA verbonden gevoeld. Toen ik hoogleraar werd in Leiden ben ik hoofdredacteur van het tijdschrift van het CEDLA geworden en toen de directeurspositie vrij kwam, heeft men mij gevraagd of ik daar op wilde solliciteren. Dat heb ik met veel plezier gedaan. Ik heb het gevoel dat ik thuis ben op het CEDLA, dat het een hele mooie plek is om te werken. In Rotterdam had je een heel duidelijke omgeving van historici, dus disciplinair was het een heel duidelijke inspirerende dialoog uitlokkende omgeving. Maar je was vaak een beetje alleen als Latijns Amerikanist. Vandaar dat je dan altijd connecties houdt met een regio-instituut. Nu zit ik op een regio-instituut, multidisciplinair ontzettend inspirerend, maar dan merk je — en dat doe ik dus ook onder andere door mijn verbanden met het IISG — dat je af en toe weer de connectie zoekt met je discipline en met je vakgenoten die dezelfde opleiding hebben gehad.

36

Je wilde ingaan op je dissertatie?

Ik ben — eigenlijk is het grappig — begonnen met dat onderzoek vanuit een bijna anekdotisch element van de geschiedenis. Aan het eind van de negentiende eeuw was er in de Dominicaanse Republiek een president die heel veel geld had geleend van een Amsterdamse bank. In ruil voor die lening had die Amsterdamse bank bedongen dat men de controle kreeg over de douanekantoren. Import-exportbelasting bedroeg in heel Latijns Amerika in die periode misschien wel 90-95 % van de inkomsten. Dus eigenlijk was mijn uitgangspunt: een Nederlandse privé bank krijgt de controle over de financiën van een klein land. Wat betekent dat? Daar bleek ontzettend weinig over te vinden te zijn, maar de belangstelling voor het land en zijn historische ontwikkelingsproblematiek was gewekt. Ik heb uiteindelijk mijn dissertatie geschreven over een regio in het noorden van de Dominicaanse Republiek waar een boerensamenleving tabak verbouwde op kleine schaal. Die tabak kwam via handelaren op de Europese markt terecht en die Europese markt was voor een groot deel de Nederlandse markt, maar ook een Duitse, met

name in Hamburg en Bremen. Ik heb in mijn dissertatie geprobeerd om die hele symbiose van een soort tot wasdom komende wereldmarkt met een soort voortbestaande kleine boereneconomie, die symbiose heb ik eigenlijk willen onderzoeken en dat heb ik dus gedaan door, zeg maar, inzicht te krijgen in de internationale handelsrelaties. Ik heb daar veel geleerd over de internationale tabakshandel en wat daar allemaal voor mechanismen werkzaam waren.

Toen ik mijn dissertatie begon, was natuurlijk ook de hele dependencia-theorie een heel belangrijk paradigma waarin ongelijke ruilverhoudingen centraal stonden tussen ontwikkelingslanden en de ontwikkelde wereld. Maar ik heb tegelijkertijd geprobeerd om die lokale economie, die lokale samenleving, zeg maar, te begrijpen als onderdeel van die internationale relaties en dat is vrij belangrijk geweest voor mijn ontwikkeling. Ik heb heel veel archiefonderzoek gedaan in het Nationaal Archief van het land. Ik realiseerde me op een gegeven moment dat ik toch niet genoeg te weten kwam over hoe het nou echt werkte, wat die boeren nou voor belang hadden bij tabak.

Dat soort toch sociaal-economische vragen wilde ik beantwoorden en toen heb ik dus ook, wat ik dan altijd maar noem, historisch veldwerk gedaan. Ik heb tweemaal drie maanden in een vrij belangrijk tabaksdorp gezeten, met mensen gepraat, met mijn fietsje door het gebied gereden, ook nog een beetje geparticipeerd in de tabaksoogst en dat soort dingen. Ondanks dat mijn dissertatie over de periode 1870-1930 ging en mijn historisch veldwerk dus eigenlijk alleen directe informatie kon opleveren over de twintigste eeuw, ben ik er toch van overtuigd dat veldwerk een essentieel onderdeel is geworden van mijn historische analyse omdat je opeens ook de onderkant van allerlei in de documenten beschreven processen ziet.

Het grappige is dat mijn verdere ontwikkeling eigenlijk ook daardoor gestuurd is. Een thema dat al heel sterk in die dissertatie naar voren kwam, is de productie van die documenten. Je gaat je afvragen wie nu diegenen zijn die al die documenten schrijven en hoe historische kennis wordt geproduceerd. Ik heb zelf altijd de illusie dat eigenlijk elke historicus die goed empirisch archiefonderzoek doet, zich op een bepaald moment die vragen moet stellen. We hebben natuurlijk de historische kritiek, om het zo maar te zeggen, die we aangereikt krijgen in onze studie, maar ik denk dat je verder moet gaan, dat je je op een gegeven moment moet realiseren dat die historische bronnen ook met bepaalde doelen zijn geproduceerd, bepaalde visies op de samenleving representeren, bepaalde stiltes, zoals dat tegenwoordig in de geschiedschrijving en antropologie wordt genoemd, creëert. Op basis van dat onderzoek in de Dominicaanse Republiek ben ik me veel meer gaan bezighouden met de productie van historische kennis en de documenten die wij gebruiken.

Op grond hiervan ben ik een onderzoeksproject begonnen dat de relatie tussen historische ontwikkeling en de productie van historische kennis tot centraal thema had. Ik heb me daarbij vooral gericht op de Andes, omdat die processen daar door het bestaan van een grote Indiaanse bevolking erg interessant zijn. Ik heb me toen met name gericht op een stroming die dan Indigenismo wordt genoemd. Een stroming waarin in het begin van de twintigste eeuw de intellectuelen, politici en journalisten begonnen na te denken over de plaats van de Indiaanse bevolking in de Andes.

Dit waren zelf geen Indianen, maar politici en intellectuelen die dachten over de richting van hun samenleving en de incorporatie van de Indianen in het project van de natiestaat. Hun ideeën en geschriften zijn heel bepalend geweest voor hoe wij vandaag de dag denken over die Andes-samenleving. Maar tegelijkertijd hebben zij ook een hele duidelijke invloed gehad op de Indiaanse, politieke en sociale strijd in die landen zelf. Het zijn weliswaar ideeën die in de stad werden geproduceerd en die vaak in kranten verschenen die niet gelezen werden door de Indiaanse bevolking, maar die wel leidden tot wetgeving. Die wetgeving leidde tot nieuwe ruimtes voor sociale strijd. Uiteindelijk geloof ik dat dus ook in de loop van de twintigste eeuw, de emancipatie van de Indiaanse bevolking als je dat zo zou kunnen noemen ook heel duidelijk gevormd is door de activiteiten van die Indigenistas.

38

Terugkijkend zie ik deze thematiek als het logische resultaat van mijn eigen intellectuele ontwikkeling: van de wat meer traditionele sociaal-economische geschiedenis via de oral history en historisch veldwerk, naar een meer metatheoretische of metahistorische analyse van hoe bronnen geproduceerd worden.

Waar in je zelf ook een standpunt inneemt?

In welke zin?

Nou ja, ik dacht dat je aanvankelijk nogal beïnvloed was door die dependencia-theorieën. Dat is een voorbeeld van een ideologie zou ik bijna zeggen, die bepalend is voor de manier waarop je onderzoek doet en de resultaten daarvan interpreteert.

Ja, dat is inderdaad interessant. Ik zeg altijd er is een aantal stromingen die uit Latijns Amerika zijn gekomen die heel grote invloed hebben gehad op wereldschaal. De dependencia is één theorie, die natuurlijk Latijns Amerika overstegen heeft en in Afrika, Indonesië of Azië grote invloed heeft gehad. De andere twee die ik altijd noem zijn de bevrijdingstheologie die toch ook heel duidelijk in Latijns Amerika is ontstaan en het Indigenismo dat weliswaar minder buiten Latijns Amerika belangrijk is geweest, maar wel heel duidelijk een stroming is geweest die de natievorming in Latijns Amerika ge-

stalte heeft gegeven en je als zodanig goed kunt vergelijken met soortgelijke stromingen in andere delen van de wereld. Er zijn al heel snel vanuit Latijns Amerika nuances geweest op die hele simpele dependencia-theorie. Je kunt zeggen dat het punt van de ongelijkheid op wereldschaal nog steeds een belangrijke rol speelt. Nog steeds speelt de Economische Commissie voor Latijns Amerika (CEPAL), die ooit de grondlegger was van de Dependencia-ideeën, een hele grote rol, zij het niet meer zo simpel en zo mechanisch als in die eerste periode.

Om op de economische geschiedschrijving terug te komen. In mijn ogen heeft de afwijzing — of in ieder geval de nuancering — van de dependencia-theorie in Latijns Amerika ook geleid tot een verminderde belangstelling voor de economische geschiedenis; misschien ook voor een deel voor sociale geschiedenis. Wat je ziet in Latijns Amerika-studies de afgelopen twintig jaar is toch een hele sterke cultural turn om het zo maar te zeggen. Niet de cultural turn in de zin dat het allemaal postmodern is geworden, maar wel een tendens om de samenleving en de specifieke ontwikkeling van bepaalde landen of van een bepaald gebied in hun geheel te duiden door nadruk te leggen op culturele verandering. Culturele verandering vanuit de samenleving zelf maar ook de culturele verandering die door met name de overheid is opgelegd. Er is nu heel veel belangstelling voor onderwijs, voor cultural wars zoals dat dan wordt genoemd, de culturele oorlogen die dan door regeringen in Latijns Amerika werden gevoerd om hun achtergebleven massa's bij het nationale project te betrekken. Dus je ziet dat het verwerpen of het verdwijnen van die belangstelling voor dependencia ook heeft geleid tot het verdwijnen van de hele grote belangstelling voor sociaal-economische geschiedenis naar veel meer politiek-culturele geschiedenis.

39

En die lokaal-historische invalshoek, is de belangstelling daarvoor ook achteruit gegaan?

Dat zou ik niet zo direct zeggen. De lokale of meer regionale geschiedenis is wel op de agenda blijven staan. Misschien minder dan zoals ik het heb gedaan, omdat dat toch een wat traditionelere boerenstudie was. Dat is eigenlijk niet meer in de mode, dat doen mensen niet meer. Boeren, dat is nog wel iets voor ontwikkelingswerkers en voor de Wereldbank, maar historici hebben daar niet meer zo veel belangstelling voor. Je ziet dat ook die regionale studies zijn meegegroeid met de meer politiek-culturele belangstelling. En wat je dus de afgelopen tien, vijftien jaar heel sterk ziet, is dat politieke processen ook worden gefragmenteerd, als je dat zo zou kunnen zeggen. Er wordt nu veel meer gekeken hoe het proces van natievorming in landen als Mexico of Peru zich voltrekt als een samenspel van verschillende processen op regionaal niveau. Een mooi boek over Peru draagt als titel *Modernity at*

the Edge of Empire.¹ Daar vind je de stelling dat in het noorden van Peru, dus buiten het centrum van de macht in Lima, de wortels gezocht moeten worden voor de Peruaanse natievorming zoals die in de twintigste eeuw plaatsvond.

Een andere belangrijke studie is die van de Amerikaanse historica Florencia Mallon. In *Peasant and Nation* laat ze zien hoe nationalisme in Mexico en Peru heel sterk gevormd werd door nationalistische perspectieven van gewone mensen, van de Indiaanse bevolking van lokale notabelen, plaatselijke elites, etc.² Ze noemt dat 'popular nationalism' en gelooft dat succesvolle nation-building in Latijns Amerika alleen plaatsvond als de nationale elites aansluiting zochten bij dat volksnationalisme. In die zin kun je zeggen dat die regionale studies nog steeds heel pontificaal op de onderzoeksagenda staan maar dat het onderzoek nu meer gericht is op politieke processen.

Je ziet dat die ontwikkeling van sociaal-economische naar politiek-culturele processen zich op verschillende terreinen van de geschiedschrijving manifesteert, maar ik vind het wel eens jammer dat je nu eigenlijk onder studenten geen enkele belangstelling meer hebt voor de soort studies waar ik me in mijn dissertatieperiode mee bezig hield.

Dus het historisch veldwerk is uit?

40

Nee het veldwerk is niet uit, maar de thema's. De sociaal-economische geschiedenis is uitgeraakt en men vindt nu etniciteit, identiteit, cultuur, lokale politiek en dergelijke interessanter. Daar hebben de studenten belangstelling voor. Niet alleen studenten maar ook bij collega's, inclusief mijzelf. Het is een proces dat mij ook interesseert vanuit de gedachte: hoe wordt historische kennis geproduceerd? Wat je heel duidelijk ziet is dat er modes bestaan in ons bedrijf.

Ik denk overigens dat allerlei 'oude' thema's te zijner tijd wel weer terug zullen komen. Studenten willen vaak iets anders dan platgetreden paden. Je ziet het bijvoorbeeld met Latijns Amerika als onderzoeksgebied. We hebben een hele periode gehad dat er ontzettend veel belangstelling voor Latijns Amerika bestond. Daarna ging het een beetje bergafwaarts. Op dit moment zie ik weer een soort herleving van de belangstelling. Veel meer studenten,

¹ David Nugent, *Modernity at the Edge of Empire. State, Individual, and Nation in the Northern Peruvian Andes, 1885-1935* (Stanford: Stanford University Press, 1997).

² Florencia Mallon, *Peasant and Nation. The Making of Postcolonial Mexico and Peru* (Berkeley: University of California Press, 1995).

ook betere studenten. Ik heb het gevoel dat wetenschappelijke belangstelling haar eigen cycli kent.

Maar wat die economische geschiedenis betreft, je ziet duidelijk ook een golfbeweging. Zitten we niet in een dip?

Ja precies.

Daar kun je over discussiëren, want er zijn natuurlijk ook collega's die het tegenovergestelde standpunt innemen en uiterst optimistisch zijn. Maar het is waar, we merken het hier in Amsterdam ook bij geschiedenis dat die belangstelling voor de economische geschiedenis sterk verlopen is.

Dat is ook wel iets wat in de voorbereiding voor dit gesprek bij mij naar boven kwam. Je zit wel eens op de fiets en dan denk je na. Traditioneel worden sociale en economische geschiedenis bij elkaar genomen als één pakketje en zo hebben we het ook geleerd vroeger op de universiteit. Maar in mijn beleving zijn die twee stromingen heel sterk uit elkaar gegroeid. Misschien is dat altijd zo geweest, maar wist ik dat niet. Ik heb sterk het gevoel dat de sociale geschiedenis nog steeds erg in de belangstelling staat, weliswaar misschien met iets andere accenten en met iets andere onderzoeksvragen, maar dat de puur economische geschiedenis eigenlijk op dit moment heel weinig enthousiasme oproept.

41

Nou, de mensen dan: door wie ben je beïnvloed? Hoetink heb je al genoemd. Zijn er anderen?

Kossmann is toch heel belangrijk geweest voor mijn studie. Toen hij overleden was, was ik zelf verbaasd over de toch, ik wil niet zeggen emotie, maar ik was er toch wel door aangeslagen. Het was toch iemand uit Groningen, met zoveel statuur, zoveel gewicht als het ware, dat hij een belangrijke graadmeter is geweest tijdens mijn studie. Hoetink is natuurlijk heel belangrijk geweest, evenals mijn tweede promotor Peter Geschiere die een Afrikaans historicus is, maar die op dat moment hoofd van onze afdeling was en van wie ik ontzettend veel heb geleerd. Die ook zeker een hele belangrijke rol heeft gespeeld in de hele opzet van mijn proefschrift. Dat zie je ook in de bibliografie. Daarin zit vrij veel Afrikaanse literatuur. Daardoor ben ik ook de waarde gaan beseffen van de comparatieve geschiedschrijving. Ik ben zelf niet zo'n hele grote theoreticus maar ik geloof altijd wel in het stellen van grote vragen. Het gaat dan om het benaderen van die vragen vanuit meerdere perspectieven dan alleen het perspectief van jouw eigen kleine landje, of jouw eigen kleine gebied. Ik probeer mijn studenten dat ook altijd heel sterk mee te geven: maak je nou niet al te veel zorgen over allerlei theoretici-

sche literatuur, maar kijk wel hoe jouw vraag, hoe jouw thematiek in andere contexten, of het nou Europa, of Oost-Europa, of Azië of Latijns Amerika is, hoe die behandeld is, wat voor parameters er zijn gebruikt, wat voor categorieën. Dat is volgens mij de beste manier om al die scheidslijnen tussen de regionale geschiedenissen als het ware te doorbreken. Dat heb ik heel sterk van Peter Geschiere meegekregen.

Ik dacht dat je Slicher van Bath zou noemen.

Die is toch altijd meer op een afstand geweest. Ik heb veel van hem gelezen natuurlijk.

Hij heeft ook heel veel over Latijns Amerika....

Ik ken hem uit de tijd dat hij zich nog niet met Latijns Amerika bezighield. Toen heb ik die pocket over de grondslagen van de sociaal-economische geschiedenis gelezen, evenals zijn Agrarische Geschiedenis. Daarna is hij zich met Latijns Amerika gaan bezighouden. Ik heb hem altijd wel gevolgd maar ik ben toch nooit sterk door hem beïnvloed geweest, gek genoeg. Voor een deel had dat te maken met zijn stijl: dat eindeloze opsommen van allerlei categorieën. Zijn wat mathematische manier van sociale geschiedenis bedrijven, daar heb ik me nooit zo bij thuis gevoeld. Ik ben toch meer een interpreterend historicus die probeert van alle kanten wat te pakken en dat in een schema te passen, in een vraagstelling.

42

Met wat literaire aspiraties?

Ja, ik hou wel van goed geschreven geschiedschrijving.

Slicher is prikkeldraadproza?

Dat wil ik niet zo zeggen, maar het heeft iets droogs en saais. Ik heb altijd dat spatje inspiratie en brille gemist. Ik heb nog eens een keer, en daar heb ik altijd nog een beetje spijt van, maar goed ik was nog jong en onbezonnen, een kritische, niet eens zo kritische recensie van zijn boek *Spaans Amerika omstreeks 1600*³ geschreven in *Alerta*, het blad van de solidariteitsbeweging van Latijns Amerika. Ik weet wel dat hij dat toen niet leuk vond. En wie was ik nu eigenlijk om zo'n belezen en erudiete historicus te bekritisieren? Het had er toch wel mee te maken dat ik vond dat hij te dicht bij de schriftelijke bronnen bleef. Wel heel knap en heel systematisch. Ik heb daar grote bewondering voor, laat dat duidelijk zijn. Heel systematisch proberen op basis van die bronnen dus gegevens te vinden en inzichten te formuleren. Zijn hele aanpak, zijn geografische aanpak heeft mij altijd zeer aangesproken. Ik heb

³ B.H. Slicher van Bath, *Spaans Amerika omstreeks 1600* (Utrecht, 1979).

dat zelf ook proberen toe te passen. Dat je probeert een regionale indeling te maken. Nou dat deed hij voor Latijns Amerika in dat eerste boek ook. Dus dat is wel belangrijk geweest. Het is een belangrijk iemand geweest. Hij heeft ook wel een soort ontwikkeling doorgemaakt van een systematische bronnenanalyse naar toch meer intellectuele geschiedenis. Zijn laatste dikke boek dat net voor zijn overlijden is gepubliceerd, is een erg knappe intellectuele geschiedenis van het schrijven over Latijns Amerika.

Je mag nog één onderwerp aansnijden.

Wat toch iets is wat mij natuurlijk bezig houdt in het algemeen en nu weer meer omdat jij me voor dit gesprek uitnodigde, is toch de plaats van het niet-westerse in het geheel van de geschiedbeoefening in Nederland. Ik zelf heb als student heel hard gevochten om in Groningen niet-westerse geschiedenis op de agenda te krijgen. Dat blijft een ontzettend moeilijk thema. Je ziet dat bij veel geschiedenisopleidingen het buiten-Europese element langzamerhand weer gesneuveld is. Dat zou niet zo moeten zijn in mijn ogen. Het is jammer dat er vanuit de westerse geschiedschrijving, vanuit de meer traditionele westerse, wat dat dan ook is, toch heel weinig kennis bestaat en interesse is in literatuur over andere delen van de wereld. Er zijn eigenlijk maar een paar mensen die over die kennis beschikken en die belangstelling hebben. Slicher is daar natuurlijk een mooi voorbeeld van. Jan Luiten van Zanden is een voorbeeld van iemand die zich langzamerhand met de niet-westerse wereld is gaan bezighouden. Veel zijn het er niet. Dat zouden de geschiedenisopleidingen in Nederland zich moeten aantrekken!

